

પ્રવચનના મુદ્દા

- ગીતા જ્ઞાન – વૈશ્વિક જીવન જીવવાની પદ્ધતિ
- બહાંડના રહસ્યોની જાણકારી.
- ગીતા જ્ઞાન એટલે – પ્રકાશ.
- પ્રકાશની પૂજા –

**શ્લોક : ઓમ (ૐ) અસતો મા સદ્ગમયા
તમસો મા જ્યોતિર્ગમયા
મૃત્યોર્મામૃતં ગમય ॥
ઓમ (ૐ) શાન્તિ શાન્તિ શાન્તિઃ ॥**

(૧) કર્મયોગ

- (૧) અર્જુનવિષાદ યોગ (૨) સાંખ્ય યોગ (૩) કર્મ યોગ (૪) જ્ઞાનકર્મસન્યાસ યોગ (૫) કર્મસન્યાસ યોગ (૬) આત્મસંયમ યોગ

(૨) ભક્તિ યોગ

- (૭) જ્ઞાનવિજ્ઞાન યોગ (૮) અક્ષરબ્રહ્મ યોગ (૯) રાજવિધ્યારારાજગુહ્ય યોગ (૧૦) વિભૂતિ યોગ (૧૧) વિશ્વરૂપદર્શન યોગ (૧૨) ભક્તિ યોગ

(૩) જ્ઞાનયોગ

- (૧૩) ક્ષેત્રક્ષેત્રજ્ઞ યોગ (૧૪) ગુણત્રયવિભાગ યોગ (૧૫) પુરુષોત્તમ યોગ (૧૬) દેવાસુરસંપદ્ધિભાગ યોગ (૧૭) શ્રદ્ધાત્રયવિભાગ યોગ (૧૮) મોક્ષસન્યાસ યોગ

- મુંડક ઉપનિષદમાં વિદ્યાના બે પ્રકાર છે.
 - પરા વિદ્યા – અપરા વિદ્યા
- ગીતા એટલે સાર્વત્રીકપણુ, મારાપણુ નહીં....

**શ્લોક : ધર્મક્ષેત્રે કુરુક્ષેત્રે સમવેતા યુયુત્સવઃ।
મામકાઃ પાણ્ડવાશ્ચૈવ કિમકુર્વત સઙ્ગયઃ।**

- શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી – NEP 2020
- જી-૨૦માં વસુદૈવ કુટુમ્બકમની ભાવના
- દુનિયામાં યોગ પહોંચ્યો.
- હવે ગીતાના વિચારો પહોંચશે.

- આપણા યશસ્વી પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી સાહેબે તારીખ ૨ સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૪ના રોજ જાપાનના મહારાજાને ગીતાજીનું પુસ્તક ભેટ આપતા કહેલું કે, "ભારી પાસે અને સમગ્ર વિશ્વની પાસે આપને આપવા માટે ગીતાજીથી ઉત્તમ કોઈ ગ્રંથ હોઈ જ ન શકે"
- ભારતીય સંસ્કૃતિમાં સદ્ભાવના

સત્ય

નિર્ભયતા ગાંધીજી

પ્રેમ

ત્યાગ મીરા નરસિંહ મહેતા

કરુણા

અહિંસા-સેવા

સમ્રાટ અશોક – અબ્રાહમ લિંકન – ટોલ્સ ટોય

- કૃષ્ણની વાત : સામાન્ય માણસ વિષયોનું ચિંતન કરે છે.
- તુ જે ચિંતન કરીશ તેવા અવતારને પામીશ
- ચિંતન.....
- સિગ્મંડ ફોઈડ પણ કહે છે.
- AI^{+3} પર કેથોડનો મારો ચલાવવો.
- ગીતા ચિંતક બનાવે છે, એકવાર તત્વજ્ઞાન સ્પર્શી ગયુ તો આપો આપ જ્ઞાનની સરવાણી વહ્યા કરે.
- કીટ ભ્રમર ન્યાય

- કર્મ કર – ફળની આશા ન રાખ
 - કર્મ કર તેવું જ ફળ પ્રાપ્ત
 - ન્યુટનનો ગતિનો ત્રીજો નિયમ
 - કર્મનો પટ્ટો – પીપળાની કુપળ
 - કર્મ નષ્ટ થતો નથી.
 - ઉર્જા નષ્ટ થતી નથી : $E = MC^2$

**શ્લોક : કર્મણ્યેવાધિકારસ્તે મા ફલેષુ કદાચના।
મા કર્મફલહેતુર્ભૂર્મા તે સઙ્ગોઽસ્ત્વકર્મણિ॥**

- ગીતામાં યજ્ઞના પ્રકાર

શ્લોક : **યજ્ઞશિષ્ટાશિનઃ સન્તો મુચ્યન્તે સર્વકિલ્બિષૈઃ ।
ભુજ્જતે તે ત્વઘં પાપા યે પચન્ત્યાત્મકારણાત્ ॥**

પૃથ્વીની બહાર
આવરણ તરફ
પ્રયાણ કરવું.

- તમે ગમે તેવું કાર્ય કરો તો પણ દંભી લોકો – અસૂરી વૃત્તિ બતાવશે –
શીશુપાલ – વૃત્તિ

શ્લોક : **દમ્ભો દર્પોઽભિમાનશ્ચ ક્રોધઃ પારુષ્યમેવ ચ ।
અજ્ઞાનં ચાભિજાતસ્ય પાર્થ સમ્પદમાસુરીમ્ ॥**

- તુ કર્મ કરીને નિમિત્ત બન.

- બધુ જ મારા ચરણોમાં ધરી દે – GST, 370, સર્જકલ સ્ટ્રાઈક

શ્લોક : **યત્કરોષિ યદશ્રાસિ યજ્જુહોષિ દદાસિ યત્ ।
યત્તપસ્યસિ કૌન્તેય તત્કુરુષ્વ મદર્પણમ્ ॥**

- યુવાન તુ યોગક્ષેમની ચિંતા ન કર

**શ્લોક : અનન્યાશ્ચિન્તયન્તો માં યે જનાઃ પર્યુપાસતે ।
તેષાં નિત્યાભિયુક્તાનાં યોગક્ષેમં વહામ્યહમ્ ॥**

- ઈચ્છા – તૃપ્તિ વચ્ચેનો ભેદ
- જીત – મનની સાથી છે.
- જ્યાં જવાનું છે, ત્યાં લઈ જશે.
- પરાક્રમ વૃત્તિ – જુકેગા નહી
- નિર્ભયતા

- નિષ્ઠાવાન
- સ્થિત પ્રજ્ઞતા
- ગીતા સંસારીઓ માટે છે – પૂ.દાદા
- સન્યાસી – યોગી કોણ..

શ્લોક : અનાશ્રિતઃ કર્મફલં કાર્યં કર્મ કરોતિ યઃ।

સ સંન્યાસી ચ યોગી ચ ન નિરગ્નિર્ન ચાક્રિયઃ।।

- પુરું બ્રહ્માંડ ગતિશીલ છે – સત્ય છે, કર્મ પણ સત્ય છે. – સરદાર સાહેબ
- બધુ જ પરિવર્તનશીલ છે, તું નિમિત્ત માત્ર છે.

- તેજસ્વીતાનું પુજન – સ્વામી વિવેકાનંદ – નચિકેતા
- સુખ પ્રાપ્તિ માટે શું કરવું? – અપમાન–માન–મિત્ર–વેરી–સુખ દુઃખ

શ્લોક : માનાપમાનયોસ્તુલ્યસ્તુલ્યો મિત્રારિપક્ષયોઃ।

સર્વારમ્ભપરિત્યાગી ગુણાતીતઃ સ ઉચ્યતે।।

- પ્રદુષણના પ્રકાર
- જીવન સ્વચ્છ માટે
- ગીતા ને પર્યાવરણ
- દિવ્ય જીવનની પદ્ધતિ

- હૃદયની શુધ્ધતા કેવી રીતે?

- આંતરિક સંસ્કારો

શ્લોક : કર્મેન્દ્રિયાણિ સંયમ્ય ય આસ્તે મનસા સ્મરન્ |
ઇન્દ્રિયાર્થાન્વિમૂઢાત્મા મિથ્યાચારઃ સ ઉચ્યતે ||

- શિક્ષણ સાધારણ નહીં હોતા હૈ

પ્રબળ – નિર્માણ તેની ગોઠમાં હોય છે.

- ગુજરાતના હે મારા ગુરુજનો... આપનું કર્મ શ્રેષ્ઠ છે.

શ્લોક : તદ્વિદ્ધિ પ્રણિપાતેન પરિપ્રશ્નેન સેવયા |
ઉપદેક્ષ્યન્તિ તે જ્ઞાનં જ્ઞાનિનસ્તત્ત્વદર્શિનઃ ||

- આશકિત / અનાશકિત વૃત્તિ
- બ્રહ્મ સત્ય – જગત મિથ્યા શંકરાચાર્યજી
- ગીતાના સંદેશ સાથે

સાઉથમાં : (૧) તિરુવલ્લુવર (૨) નાંબિ (૩) ડૉ. સર્વપલ્લી રાધાકૃષ્ણન
(૪) કુમારિલ ભટ્ટ (૫) રામાનુજાચાર્ય

મહારાષ્ટ્ર : વીર સાવરકર, જ્યોતિબા ફુલે, છત્રપતિ શિવાજી, અગસ્ત
ઋષિ

ગુજરાત : કૃષ્ણ, સ્વામિનારાયણ ભગવાન, વૈષ્ણવ સંપ્રદાયની બેઠક,
સોમનાથ જ્યોતિર્લિંગ, સ્વામિ આત્માનંદ સરસ્વતિ, શ્યામજી
કૃષ્ણ વર્મા, ગાંધી, સરદાર સાહેબ, ઉમાશંકર જોષી,
કૃષ્ણકુમારસિંહજી,
નરસિંહ મહેતાનું – વૈષ્ણવ જન તો.

વેસ્ટ બંગાળ : સ્વામિ વિવેકાનંદ, રામકૃષ્ણ પરમહંસ, ડૉ.શ્યામાપ્રસાદ
મુખર્જી, રવિન્દ્રનાથ ટેગોર

ઉત્તરમાં : હર્ષ – ખંડન ખંડ ખાદ્ય ગ્રંથ

મધ્યમાં : સંત તુકારામ, કૃષ્ણ, રામ, એકલવ્ય, ગુરૂ ગોવિંદસિંહ,
જયદેવનું ગીત ગોવિંદમ, ગુણાઢ્યનું ગાન

- બ્રહ્મ સત્ય – જગત મિથ્યા શંકરાચાર્યજી

અધ્યાય—૧ : અર્જુન વિષાદ યોગ :

- સંશય, ઉત્કંઠા, જીજ્ઞાસાની સ્થિતિ અનિવાર્ય Learn Unlearn Relearn

અધ્યાય—૨ : સાખ્યા યોગ :

- હૃદય દૌર્બલ્યમ ત્યક્તવોતિષ્ઠ હૃદયની દુર્બળતા ત્યાગી ધ્યેય તરફ આગળ વધવું. શ્લોક ૪૭ કરમણ્યે વાધિકારસ્તે મા ફલેષુ કદાચન.. કર્મ કર્યે જા, ફળની ચિંતા ન કર. કર્મ ફળના વિષયમાં સમતા રાખવી.

અધ્યાય—૩ : કર્મ યોગ :

- સમત્વ બુદ્ધિ, સ્વધર્મ બુદ્ધિ, સમર્પણ બુદ્ધિથી કર્મ કરવું. શ્લોક—૩ : સાખ્યયોગ અને કર્મયોગ દ્વારા નિષ્ઠા

અધ્યાય—૪ : જ્ઞાનકર્મ સન્યાસ યોગ :

- સ્વની સમજ, ફરજ પ્રત્યે વફાદારી, પોતાની ફરજ સ્વીકારવી.
- અલગતા અને સમાનતા : આત્મ—શંકા અને ભય પર કાબુ મેળવવો.
- જ્ઞાન અને આત્મ—અનુભૂતિની શોધ.
- માર્ઈન્ડ ફુલનેસ અને ધ્યાન કેળવવું.

અધ્યાય—૫ : કર્મ સન્યાસ યોગ :

- કર્તાપિણાનો ત્યાગ, જીતેન્દ્રીય કર્મયોગીના લક્ષણો

अध्याय—५ : आत्म संयम योग :

- मन नियंत्रण अने विचलन (५.५ – ५.१०)
- तैयारी करवानी पध्दति (५.११ – ५.१२)
- ध्याननी प्रक्रिया (५.१३ – ५.१४)
- योग प्रक्रियामां संपूर्णता (५.१८ – ५.२८)
- असङ्ग योगीनुं गंतव्य (५.३७ – ५.४५)
- कर्म सन्यास करतां कर्म योग श्रेष्ठ

અધ્યાય—૭ : જ્ઞાન વિજ્ઞાન યોગ :

- પરા પ્રકૃતિ – અપરા પ્રકૃતિ, નિષ્કામ યોગ, સર્વગ્રાહી અભિગમ, સ્વ સંકલ્પના

અધ્યાય—૮ : અક્ષર બ્રહ્મ યોગ :

- કૃષ્ણ બ્રહ્મ, આત્મા અને કર્મની ચોકકસ વ્યાખ્યાઓ સાથે અધ્યાયની શરૂઆત કરે છે. સ્વજ્ઞાન.. મુક્તિ તરફની ગતિ પરમ તત્ત્વ, આત્મા અને સ્વત્ત્વની સમજ.

અધ્યાય-૯ : રાજ વિદ્યારાજગુહ્ય યોગ :

- વિજ્ઞાન સહિતનું જ્ઞાન એ શિક્ષણનો રાજા છે, જે જીવનના તમામ રહસ્યોમાં સૌથી વધુ ગુઢ છે. તે સૌથી શુદ્ધ જ્ઞાન છે, તે સાક્ષાત્કાર દ્વારા સ્વની પ્રત્યક્ષ સમજ આપે છે, તે ધર્મની સંપૂર્ણતા છે. તે શાશ્વત છે, અને તે આનંદપૂર્વક પ્રાયોજવામાં આવે છે. નિષ્કામભાવે કરેલું કર્મ **યોગ ક્ષેમં વહામ્યહમ..**

અધ્યાય ૧૦ : વિભૂતિ યોગ:

- ભક્તિની ભૂખ, જિજ્ઞાસાની ચરમસીમાએ પહોંચી જ્ઞાન પ્રાપ્તિ શક્ય.. અખિલ બ્રહ્માંડમા એક તુ શ્રી હરિ.... અહમ બ્રહ્માસ્મિ....શુદ્ધિ.. થી વિશુદ્ધિ...

અધ્યાય ૧૧ : વિશ્વરૂપ દર્શન યોગ:

- ભ્રમિત મન પોતાની મેળે ભ્રમણામાંથી બહાર આવી શકતું નથી, તે ગુરુ કૃપાથી જ થઈ શકે છે; તેને માર્ગ દર્શક-પથ દર્શકની જરૂર છે. જે વ્યક્તિ પાણીમાં ડૂબી રહ્યો છે, તે પાણીમાંથી કૂદી શકતો નથી કારણ કે તે ડૂબી રહ્યો છે. જો તે તરી શકતો હોત, તો તે તર્યો હોત. **Learning by doing...** પ્રક્રિયા માંથી પસાર થઈ પ્રાપ્ત થયેલું જ્ઞાન ચિરસ્થાયી બને છે..

અધ્યાય ૧૨ : ભકિત યોગ:

- આ અધ્યાય વ્યક્તિમા 39 ગુણ સૂચવે છે જેમાંથી એક પણ ગુણ જીવનભર કેળવી શક્યા તો જીવન ઉત્સવ બની રહે... સત્ય, નિષ્કામ પ્રેમ, કરુણા , સ્થિર બુદ્ધિ, સમતા, શ્રદ્ધા, કર્મ ફળ ત્યાગ.... ત્યાગી ને ભોગવી જાણો ...

અધ્યાય ૧૪ : ગુણત્રયવિભાગ યોગ :

- આ પ્રકરણમાં, ભૌતિક ઊર્જાનો સ્વભાવ સમજાવે છે, જે શરીર અને તેના તત્વોનો સ્ત્રોત છે. આમ, તે મન અને દ્રવ્ય બંનેની ઉત્પત્તિ છે. ભૌતિક પ્રકૃતિ ત્રણ ગુણો (પદ્ધતિઓ) થી બનેલી છે – સત્વ (સારાપણું), રજસ (ઉત્સાહ) અને તમસ (અજ્ઞાન)

અધ્યાય ૧૫ : પુરુષોત્તમ યોગ :

- ક્ષર, અક્ષર અને પુરુષોત્તમ... નાશવંત.. અપિનાશી અને પરમ તત્ત્વની સમજ ભૌતિકવાદ થી પાર અધ્યાત્મવાદ સુધી નો સ્વ વિસ્તાર

અધ્યાય ૧૬ : દૈવાસૂરસંપન્નિદ્રભાગ યોગ :

- પરમ દિવ્યપુરુષે કહ્યું: હે ભારતવંશી, આ દિવ્ય સ્વભાવથી સંપન્ન લોકોના પવિત્ર ગુણો છે – નિર્ભયતા, મનની શુદ્ધતા, આધ્યાત્મિક જ્ઞાનમાં અડગતા, દાન, ઈન્દ્રિયો પર નિયંત્રણ, ત્યાગ, પવિત્ર પુસ્તકોનો અભ્યાસ, તપસ્યા, સરળતા, અહિંસા, કર્તવ્ય અને કર્તવ્યની સમજ કામ, ક્રોધ, લોભ, ત્યાગી કલ્યાણ માર્ગે આગળ વધવું

અધ્યાય ૧૭ શ્રદ્ધાત્રયવિભાગ યોગ :

- સત્વ રજસ અને તમસ પ્રકૃતિની આહાર વિહાર વિચાર પર અસર...
કર્મચક્ર એજ કર્તવ્ય.. મનનો નિગ્રહ મનની પ્રસન્નતા અને અંતઃકરણના ભાવોની પવિત્રતા એ મનનું તપ...

ઑમ ત્ત સત્...સત ચિત આનંદ...

અધ્યાય ૧૮ મોક્ષસન્યાસ યોગ :

- જ્ઞાતા જ્ઞાન અને જ્ઞેય આ ત્રણ પ્રકારના કર્મના પ્રેરક...કર્તા...કરણ...
ક્રિયા...ત્રણ પ્રકારના કર્મ સાધનોની સમજ... પ્રવૃત્તિ માર્ગ અને નિવૃત્તિ
માર્ગ...પરમ તત્વને અનુભવી અજ્ઞાન માંથી ઊપજેલ મોહને ત્યાગી કર્મ કરે
જવું ફળની ચિંતા ન કરવી...

- આદિ શંકરાચાર્યના મતે

- "ભગવદ ગીતાના સ્પષ્ટ જ્ઞાનથી માનવ અસ્તિત્વના તમામ ધ્યેયો સિધ્ધ થાય છે. ભગવદ ગીતા એ વૈદિક ગ્રંથોના તમામ ઉપદેશોનો પ્રગટ સાર છે."

મહર્ષિ અરવિંદ કહે છે કે,

- "ભગવદ ગીતા એ માનવજાતનો એક સાચો ગ્રંથ છે. જે પુસ્તકને બદલે જીવંત રચના છે, જેમાં દરેક યુગ માટે નવો સંદેશ અને દરેક સંસ્કૃતિ માટે નવા અર્થ છે.

મહાત્મા ગાંધી કહે છે તે મુજબ,

- "જ્યારે શંકાઓ મને ત્રાસ આપે છે, જ્યારે નિરાશાઓ મને ચહેરા પર જુએ છે અને મને ક્ષિતિજ પર આશાનું એક કિરણ દેખાતું નથી, ત્યારે હું ભગવદ ગીતા તરફ વળું છું અને મને દિલાસો આપવા માટે એક શ્લોક શોધું છું, અને જબરજસ્ત દુઃખની વચ્ચે હું તરત જ સ્મિત કરવાનું શરૂ કરું છું. જે લોકો ગીતાનું ધ્યાન કરે છે, તેઓ દરરોજ તેમાંથી નવો આનંદ અને નવા અર્થો મેળવશે."

શ્રી રામકૃષ્ણ કહે છે તે મુજબ,

- "એ જાણીને તે દૈવી જ્ઞાન મેળવો કે જે જાણવાનું બાકી નથી!" આવી વ્યક્તિ માટે જ્ઞાન અને અજ્ઞાનનો એક જ અર્થ છે: શું તમને ભગવાનનું જ્ઞાન છે? જો હા, તો તમે જ્ઞાની! જો નહીં, તો તમે અજ્ઞાની છો. ગીતામાં કહ્યું છે તેમ, અધ્યાય ૧૩/૧૧ આત્મનંશ જ્ઞાન, દરેક જગ્યાએ સાચા જ્ઞાનના પદાર્થ એટલે કે, ભગવાનનું અવલોકન, આ બધું સાચું જ્ઞાન (શાશ્વત) તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યું છે, આની વિરુદ્ધ જે છે તે અજ્ઞાન છે." શ્રીમદ ભગવદ ગીતા માત્ર ભારતનો જ નહીં સમગ્ર વિશ્વનો માર્ગદર્શક ગ્રંથ બની રહ્યો છે. પાશ્ચાત્ય અध्येતાઓ શ્રીમદ ભગવદ ગીતા વિશે જણાવે છે તે મુજબ,

આલ્બર્ટ આઈન્સ્ટાઈન (વૈજ્ઞાનિક)

- "જ્યારે હું ભગવદ ગીતા વાંચુ છું અને ભગવાને આ બ્રહ્માંડની રચના કેવી રીતે કરી તેના વિશે ચિંતન કરું છું ત્યારે બાકીનું બધું જ અનાવશ્યક લાગે છે. મેં ભગવદ ગીતાને મારી પ્રેરણા અને માર્ગદર્શકના મુખ્ય સ્ત્રોત તરીકે વૈજ્ઞાનિક તપાસ અને મારા સિધ્ધાંતોની રચનાના હેતુ માટે બનાવ્યું છે.

હેનરી ડેવિડ થોરો (અમેરિકન લેખક, કવિ)

- "સવારે હું મારી બુદ્ધિને ભગવદ ગીતાની અદ્ભુત અને વૈશ્વિક ફિલસૂફીમાં સ્નાન કરું છું, જેની સરખામણીમાં આપણું આધુનિક વિશ્વ અને તેનું સાહિત્ય તુચ્છ અને તુચ્છ લાગે છે.

હર્મન હેન્સ (સાહિત્યમાં નોબલ પારિતોષિક મેળવનાર)

- ભગવદ ગીતાની અજાયબી એ જીવનની શાશ્વત્વનો ખરેખર સુંદર સાક્ષાત્કાર છે. જે તત્વ જ્ઞાનને ધર્મમાં ખીલવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.